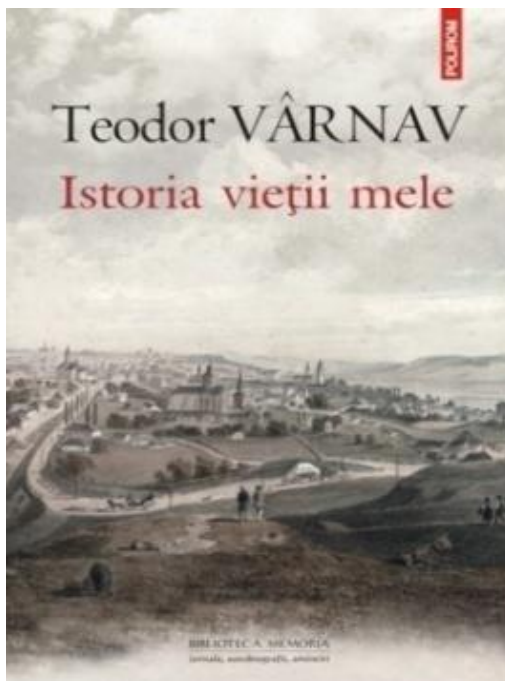

Andrei Sabin Faur

Teodor Vârnav, *Istoria vieții mele*, Iași, Polirom, 2015, 145 p.:

În anul 2015, prestigioasa editură Polirom din Iași a avut deosebita inițiativă de a reedita istoria vieții lui Teodor Vârnav, considerată prima autobiografie din literatura română. Elaborate în anul 1845, când autorul avea patruzeci și patru de ani și era un moșier stabilit în Basarabi a rusească, aceste memorii constituie o sursă de primă mână pentru istoricul preocupat de viața cotidiană a

românilor în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Manuscrisul acestor însemnări a fost preluat de folcloristul Artur Gorovei (1864-1951) de la ginerele autorului și a fost pentru prima dată publicat în 1893, în revista *Gazeta săteanului* din Râmnicu-Sărat, cunoscând ulterior și ediții în volum, la editurile Minerva (1908), Cartea Românească (anul este necunoscut), Cuvânt Moldovenesc (Chișinău, 1944) și sub egida Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, în anul 2007.

Teodor Vârnav s-a născut în anul 1801 în familia unor mici boieri moldoveni, fiind fiul Mariei Vârnav, născută Kirus, cu al doilea soț al său, Costache Vârnav. Tatăl său era un boier cu venituri foarte reduse, care toate ziua se ocupa „doar cu șederea și cu ciubucul”, iar soția și cei cinci copii o duceau foarte greu. Din acest motiv, copilăria autorului nu s-a deosebit prea mult de cea a țăranilor în privința condițiilor de trai și a educației, el avându-l ca prim învățător pe preotul din sat. Primul eveniment marcant al vieții sale a avut loc în 1808, când familia sa l-a dat în grija unchiului mamei sale, Fotachi Ciurea, care a dorit să-l facă moștenitorul averii sale, dar se pare că s-a răzgândit repede, lăsându-l pe copilul Teodor în grija servitorilor săi. Băiatul a trecut după câțiva ani la alte rude și acolo a fost găsit de nașa sa, Safta

"Teodor Vârnav, *Istoria vieții mele*, Iași, Polirom, 2015, 145 p.", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 212-215

Leonard, care l-a convins pe fratele ei, prosperul negustor bucureștean Constantin Ladà, să îl ia în grijă.

Noul său protector s-a angajat să îi poarte de grijă lui Teodor și să îi facă un rost, fără a cere altceva în schimb decât recunoștința tânărului. Acesta însă l-a dezamăgit prin comportamentul său, iar Ladà, în loc să îl înscrie la școlile din Viena, l-a lăsat la Sibiu cu un dascăl grec. Șederea băiatului la acest profesor a fost de scurtă durată, întrucât Vârnav a început să îl jefuiască, cu complicitatea bucătăresei. Dascălul l-a trimis din nou la București, unde „pocrovitelul” (protectorul) său, pentru a-l disciplina, l-a dat pe mâna pedagogului Panaioti Corfioti, cunoscut în București pentru severitatea sa excesivă.

O schimbare majoră în viața sa a avut loc în anul 1816, când negustorul Constantin Ladà a decedat, iar cei care au preluat administrarea averii sale au hotărât ca adolescentul Vârnav să își abandoneze studiile pentru a învăța o meserie. Băiatul a ales atunci să intre ucenic la un lipscan (negustori de pânzeturi) din București, pe nume Nazlâm, unde și-a petrecut următorii doi ani. Sarcinile sale erau legate în principal de curățarea prăvăliei, rămânându-i astfel mult timp liber, pe care tânărul l-a dedicat lecturilor de „cărți istoricești, asupra cărora începusem a avea o nesățioasă plecare” (p. 47) și întâlnirilor amoroase cu prostituatele din mahala. Tocmai pentru a „câștiga mai multă intrare și mai de aproape prieteșug” (p. 48) la o prostituată, Teodor Vârnav a sustras din prăvălie câteva bunuri pe care intenționa să le dăruiască. Prins asupra faptului, a fost judecat, pus să semneze o declarație prin care își recunoștea faptele și trimis din București în Moldova, unde avea de ales, fie să revină acasă la părinți, fie să intre ucenic la un lipscan în Iași.

În anul 1818, Vârnav a părăsit capitala Țării Românești, îndreptându-se spre Moldova. Intenționa să meargă la Iași pentru a deveni lipscan acolo dar, trecând pe lângă satul unde își aveau casa părinții săi, s-a abătut pe acolo și și-a schimbat planurile. Tatăl său murise între timp iar mama sa îl crezuse mort în timpul „ciumei lui Caragea”, care a afectat Bucureștiul în anii 1813 și 1814. Timpul petrecut cu familia sa, deși încărcat de momente emoționante, a fost relativ scurt, întrucât prin protecția unei rude s-a ivit oportunitatea unei slujbe în Basarabia, pe atunci parte a Imperiului Țarist. În luna septembrie a anului 1818, Teodor Vârnav a trecut Prutul devenind „scriitor de limbă moldovenească” la nou înființata judecătorie a Hotinului. Atunci începe și ascensiunea sa pe scara socială, tânărul implicându-se în afaceri legate de strângerea impozitelor, camătă și luarea în arendă a unor moșii, care i-au adus în câțiva ani o frumoasă situație financiară. În anul 1828 s-a

Andrei Sabin Faur

căsătorit cu Zoița Ghițescu, fiica unui moșier român din Basarabia și a decis să rămână definitiv în Imperiul Țarist. S-a stabilit definitiv la Stângăceni în anul 1840, a avut cinci copii iar sfârșitul său, incert, se plasează în jurul anului 1868.

În memoriile sale, redactate la vârsta deplinei maturități, autorul nu precizează motivul care l-a determinat să își așterne amintirile. Acest text se prezintă ca o sinceră mărturie a unei vieți, fiind evocate episoade rușinoase pentru autor, ca de pildă furturile la care s-a dat în copilărie, de la rude, profesori sau patroni, ori frecventarea prostituatelor în tinerețe. Ca aspecte de viață cotidiană, această autobiografie surprinde prezența pronunțată a violenței în viața unui copil, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Teodor Vârnav a fost bătut mult: de unchiul său Fotachi Ciurea, care a ajuns să-l bată cu biciul și chiar să-l lege în lanțuri, și de către dascălii săi, între care se remarcă, prin cruzimea față de elevii săi, dascălul Panaioti Corfioti, despre care autorul spunea că *„nu era de cuvîntă a se numi dascăl, ci călău, pentru că el pe băieți mai mult îi muncea și îi schingiuia decât îi învăța”* (p. 41). Amintirile sale ne dau prețioase indicii despre viața cotidiană a boierilor și negustorilor din Principate, despre obiceiurile lor în privința timpului liber și a alimentației și despre o epocă în care Țările Române se situau între influența orientală și cea occidentală. Evenimentele politice lipsesc aproape total din această autobiografie, semn că pe Vârnav nu l-a interesat niciodată politica și a încercat mereu să se descurce, să depășească acea condiție precară pe care a cunoscut-o în timpul copilăriei și adolescenței. Singura problemă pe care o evocă legată de politică a fost în 1831, când autoritățile din Moldova au vrut să îl aresteze, bănuind că era ostil Regulamentului Organic, însă și-au dat seama că era nevinovat.

La vârsta rememorării vieții, Vârnav regreta lipsa educației și greșeala făcută față de protectorul său, de a mânca niște bomboane destinate unui prieten al acestuia, care l-a determinat pe Ladă să-l lase la Sibiu în loc de a-l da la școală la Viena. În legătură cu condiția sa prezentă, autorul declara că trăiește în bună înțelegere cu vecinii, ferindu-se de certuri, procese și mai ales de datorii. Unica grijă care i-a mai rămas este de a înmulți averea spre a-i ajuta pe cei cinci copii ai săi atunci când vor porni pe drumul vieții.

Scrisă cu un mare talent de povestitor și mai ales bogată în informații despre societatea românească de dinainte de Revoluția de la 1848, istoria vieții lui Teodor Vârnav merită citită și cunoscută de oricine dorește să cunoască și să înțeleagă mai bine trecutul acestei țări. Această ediție cuprinde și un foarte bun glosar de arhaisme, care poate fi folosit și în alte cercetări istorice, precum

"Teodor Vârnav, *Istoria vieții mele*, Iași, Polirom, 2015, 145 p.", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 212-215

și o postfață a cercetătorului și dramaturgului ieșean Laurențiu Faifer, reprezentând un comentariu și o încadrare a acestei opere în literatura română.

Andrei Sabin FAUR